

Közös szókincsünk statisztikája

Az alábbi táblázatokat BJÖRN COLLINDER Fenno-Ugric Vocabulary (Stockholm 1955) c. műve alapján készítettem, figyelembe véve a szerző későbbi javításait és pótlásait (lásd Survey . . ., second rev. ed., Stockholm 1969, 517–551). Collindernek csupán azokat a szófejtéseit vettem tekintetbe, amelyekben az U vagy FU eredetet legalább 2 biztos megfelelés igazolja: az uráli eredet kritériuma a fgr. megfelelőkön kívül legalább egy szám. tag, a fgr. eredet kritériuma pedig egy FP + egy Ug. megfelelés. Ez utóbbi elvtől az anyag gépies feldolgozása közben mégis eltértem mindakkor, amikor Collinder egy kétes szám. megfelelés kedvéért etimológiájában olyan két fgr. nyelvet szerepeltet (pl. fi–lp, zr–vtj, osz–vg stb.), amelyek egymás közti viszonyának rendszeres ismertetéséről a FUV egyébként lemond. A hangutánzó, hangfestő, bizonytalan, kétes, problematikus, vándorszó, gyermeknyelvi szó (Lallwort) stb. jelzőkkel illetett szócikkeket (számuk összesen 182), továbbá a szögletes zárójelekbe tett megkérdőjelezett adatokat nem vettem fel. A statisztikai következtetések 867 szócikken alapulnak, ebből U eredetű 330, FU eredetű 537.

Az első táblázat az ebben a 867 szócikkben szereplő egyes nyelvek adatainak abszolút előfordulását mutatja. A hármas sorokba osztott számcsoportok közül a legfelső az uráli, a középső a finnugor rétegbe tartozó etimonok számát jelöli, a legalsó a két előző rétegbe tartozókat összesen. A bekeretezettek az illető nyelv Collindernél szereplő etimológiáinak számát mutatja hasonló sorrendben. A nyelvek felsorolása forrásunkat követi, a „fi” itt az összes finnségi nyelvre értendő.

1. táblázat

	fi	lp	md	cs	vtj	zr	vg	osz	ma
fi	141	78	70	64	54	62	71	70	48
	261	128	117	100	108	123	133	140	94
	402	206	187	164	162	185	204	210	142
lp		164	61	64	49	60	64	73	50
		203	91	84	80	91	106	118	71
		367	152	148	129	151	170	191	121
md			104	60	49	58	52	56	47
			181	94	89	87	83	91	71
			285	154	138	145	135	147	118
cs				105	50	58	59	55	48
				183	99	97	97	113	72
				288	149	155	156	168	120

vtj	98 203 301	88 134 222	55 110 165	57 115 172	48 85 133
zr		116 233 349	62 117 179	67 134 201	52 82 134
vg			130 273 403	104 205 309	59 97 156
osz				101 309 410	57 94 151
ma					92 182 274

A 2. táblázatban egyszerű százalékolással világosabbá válik az egyes nyelvek ősi szókincsének egymáshoz való viszonya, vagyis, hogy 100 fi, lp stb. közös eredetű szónak hány rokon nyelvi megfelelőjéről olvashatunk forrásunkban.

	fi	lp	md	cs	vty	zr	vg	osz	ma	szam
fi:	100	51	47	41	41	46	51	52	35	35
lp:	56	100	41	40	35	41	44	52	30	44
md:	66	53	100	54	48	50	47	52	42	36
cs:	57	51	53	100	52	54	54	58	34	36
vty:	54	43	46	50	100	74	55	57	44	33
zr:	53	43	42	44	64	100	51	58	39	36
vg:	51	42	34	39	43	44	100	79	39	35
osz:	51	47	36	41	42	49	75	100	37	25
ma:	52	45	44	43	45	48	57	54	100	31

Kétségtelen, hogy az ilyenfajta számolgatásnak legfeljebb tudománytörténeti jelentősége van (lásd Vir. 1967 : 135–7, NyK. LXX, 392–6). Így pl. megfigyelhetjük a zr és vtj, illetve az osz és vg egymásközti szoros rokon-ságát (a fentebb említett munkamódszer ellenére is!); a többi nyelv viszonya a cseremishez várhatóan alacsony (török hatás!); a magyar legközelebbi rokona a vogul (bár Collinder sok magyar szófejtést nem vett fel könyvébe); a lapp-szamojéd arány egyenlőtlenül nagynak tűnik.

Érdeklődéssel várjuk, milyen képet nyújt majd a Nyelvtudományi Intézetben most készülő Uráli etimológiai szótár.

KECSKEMÉTI ISTVÁN (Helsinki)

Statistik unseres gemeinsamen Wortschatzes

Aufgrund des Werkes von Bj. Collinder (Fenno-Ugric Vocabulay) teilt der Verfasser die statistischen Angaben des gemeinsamen uralischen und finnisch-ugrischen Wortschatzes mit, die über die Verwandtschaftsverhältnisse der einzelnen Sprachen ein annäherndes Bild bieten.

ISTVÁN KECSKEMÉTI